

Uusi HTK-ohje ammattikorkeakoulussa

Muutokset eettisessä ennakkoarvioinnissa

Avoin TKIO-verkoston webinaari 5.4.2024

Elina Kirjalainen, suunnittelija (eettisen toimikunnan jäsen ja valmistelija)

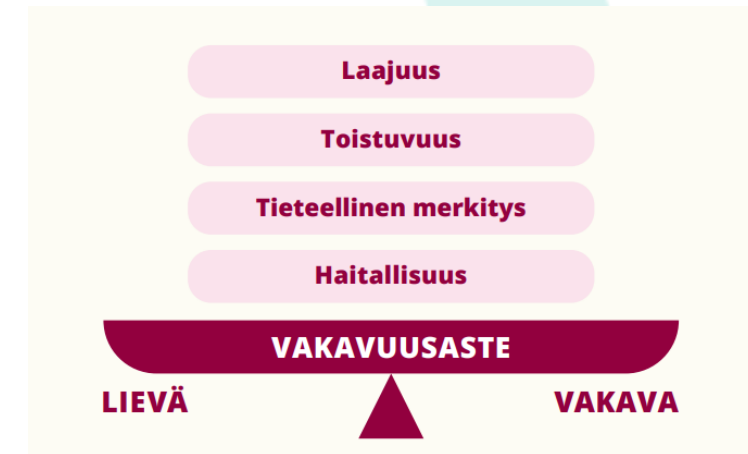
Leena Liimatainen, kehitysjohtaja (eettisen toimikunnan pj.)

Uusi HTK-ohje 2023

Vuoden 2023 HTK (*hyvä tieteellinen käytäntö*) -ohjeessa korostuu hyvien tutkimuskäytäntöjen ja vastuullisen tutkimuskulttuurin edistäminen. Päivitystyön yhtenä tärkeänä tavoitteena on ollut HTK-prosessien keston lyhentäminen, sillä viivytyksetön loukkausepäilyjen tutkinta on tutkijoiden oikeuksien kannalta keskeistä.

Keskeisimmät päivitettyyn ohjeeseen tehdyt muutokset ovat:

- HTK-prosessin kesto ja TENKin lausunnon pyytämisaikaa on lyhennetty,
- tutkimusetiikan tukihenkilöiden toimenkuva on lisätty,
- hyvän tieteellisen käytännön vastaisen toiminnan luokittelua on yhtenäistetty kansainvälisen käytännön kanssa,
- HTK-loukkausten tunnistamiseen on liitetty vakavuusasteen arviointi,
- eurooppalainen suositus HTK-loukkaustutkinnan osapuolten suojelusta on otettu huomioon,
- tutkijoiden merkityksellisten sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuus on lisätty,
- pro gradu -tasoiin opinnäytteisiin kohdistuneiden loukkausepäilyjen käsittely on vastuutettu korkeakouluille (sisältää AMK- ja YAMK- tutkintojen opinnäytteet, yliopistojen alempien ja ylempien korkeakoulututkintojen opinnäytteet)
- hyvä tieteellinen käytäntö on käännetty englanniksi research integrity.

Lähde: [Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje 2023 \(PDF\)](#)

Muutokset HTK-prosessiin ja eettiseen ennakoarviointiin opinnäytetöissä

- Hyvän tieteellisen käytännön loukkausepäilyjen käsittelyprossia (HTK-prosessi) ei sovelleta ammattikorkeakoulujen opinnäytetöihin → opinnäytetyöt eivät ole eettisen ennakoarvioinnin piirissä ja loukkausepäilyt käsitellään korkeakoulun sisällä
- Opinnäytetöissä tulee edelleen noudattaa HTK-ohjetta ja mm. käsitellä henkilötietoja tietosuojalainsäädännön mukaisesti
- Poikkeuksena tieteelliset opinnäytetyöt
 - opinnäytetyö on osa tutkimusta, jossa kokonaisuudesta vastaa tutkija
 - opinnäytetyön tulokset julkaistaan tieteellisessä julkaisukanavassa
- Jamkin ohje opinnäytetöistä ja eettisestä ennakoarvioinnista:
 - Lähtökohtaisesti opinnäytetyössä ei tulisi olla sellaista tutkimusasetelmaa, joka vaatii eettisen ennakoarvioinnin. Poikkeuksena yllä mainitut tilanteet YAMK-opinnäytetöissä. Niissä eettisen ennakoarviointilausunnon hakee vastuullinen tutkija yhdessä opinnäytetyöntekijän kanssa.
 - Jos loukkausepäily, voidaan tehdä sisäinen vilppi- tai piittaamattomuusepäilyilmoitus
 - Jamkissa on oma eettinen toimikunta, jossa vuosittain tehdään keskimäärin kuusi ennakoarviointilausuntoa.

Eettinen ennakoarviointi tehdään, jos tutkimukseen sisältyy jokin seuraavista asetelmista:

- Tutkimukseen osallistumisessa poiketaan tietoon perustuvan suostumuksen periaatteesta.
- Tutkimuksessa puututaan tutkittavien fyysiseen koskemattomuuteen.
- Tutkimus kohdistuu alle 15-vuotiaisiin ilman huoltajan erillistä suostumusta tai informointia, jonka perusteella huoltajalla olisi mahdollisuus kieltää lasta osallistumasta tutkimukseen.
- Tutkimuksessa tutkittaville esitetään poikkeuksellisen voimakkaita ärsykeitä.
- Tutkimuksessa on riski aiheuttaa tutkittaville tai heidän läheisilleen normaalin arkielämän rajat ylittävää henkistä haittaa.
- Tutkimuksen toteuttaminen voi merkitä turvallisuusuhkaa tutkittaville tai heidän läheisilleen.

Eettinen ennakoarviointi voidaan tehdä myös julkaisijan/kustantajan vaatimuksesta, vaikka tutkimusasetelma ei sitä edellytä.

Lähde: [Ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi | Tutkimuseettinen neuvottelukunta \(tenk.fi\)](#)

Eettisten periaatteiden päivitys Jamkissa

- Laaditaan uudet eettiset periaatteet huomioiden päivitetty HTK 2023 –ohje (ed. vuodelta 2018)
- Vastuussa eettinen toimikunta, hyväksytään 6/2024
- Alustava rakenne:
 1. Johdanto
 2. Eettisyys opinnoissa ja opiskelussa
 3. Eettisyys TKI- ja palvelutoiminnassa sekä muissa asiantuntijatehtävissä
 4. Osaamisen kehittäminen, ohjaus ja yhteistyö
 5. Arviointi ja kehittäminen
- Merkittävimmät muutokset:
 - Lisätty kattavammat ohjeet, menettelytavat ja prosessit TKI- ja palvelutoiminnan sekä asiantuntija- ja opetustehtäviin (yhteiset em. ryhmille)
 - Lisätty sisäinen ilmoituslomake vilppi- ja piittaamattomuusepäilyistä
 - Lisätty sisäinen prosessi henkilöstön vilppi- tai piittaamattomuusepäilyjen käsittelyyn
 - Lisätään visuaalisuutta ja selkeyttä mm. kaaviokuvien muodossa
 - Eettisistä periaatteista viestimistä ja tiedotusta vahvistetaan intran sivuilla, jossa selkeästi tiivistetty keskeiset eettiset kysymykset ja toimintamallit (opiskelijat, opetustyö, TKI- ja palvelutoiminta)

Hyvän tieteellisen käytännön vastaisen toiminnan käsittely Jamkin uusissa eettisissä periaatteissa

- Menettelyohje AMK- ja YAMK-tutkinnon opinnäytetöissä, oppimistehtävissä tai tenteissä esiintyneen piittaamattomuus- tai vilppiäilyyn käsittelyyn
 - Epäily
 - Selvitys opiskelijalta
 - Vilppi- tai piittaamattomuusepäilyilmoitus
 - Päätös selvityksen aloittamisesta, raportointi ja päätös seuraamuksista
- Menettelyohje henkilöstön vilppi- tai piittaamattomuusepäilyyn sisäiseen käsittelyyn
 - Epäily: tunnistaminen, ohjaus, keskustelu
 - Jos ei saada ratkaistua, voi tehdä sisäisen vilppi- tai piittaamattomuusepäilyilmoituksen
 - Aina mahdollisuus käynnistää HTK-loukkausepäilyprosessi Tenkin ohjeen mukaisesti

Lopuksi

- Opinnäytetöiden eettisen ennakoarvioinnin määrä amkeissa on ollut hyvin vaihteleva – muutoksen vaikutukset ja sovellukset erilaisia
- ”Ammattikorkeakoulujen tulee huolehtia siitä, että hyvään tieteelliseen käytäntöön perehdyttäminen ja tutkimusetiikan opettaminen ovat kiinteä osa niiden antamaa perus- ja jatkokoulutusta. --- Tulee huolehtia siitä, että henkilöstölle on tarjolla tutkimusetiikkaan liittyvää koulutusta.”
 - Opinnäytetöiden ohjaajien tutkimuseettinen osaaminen korostuu
 - Opinnäytetyöntekijän tutkimuseettinen osaamisen pohja tulee syntyä ennen opinnäytetyövaihetta
 - Miten varmistetaan, että koko henkilöstöllä on riittävä osaaminen
 - Osaamista soveltaa yritys- ja kv-yhteistyössä?
- Vakavuusasteen arviointi korostuu uudessa HTK-ohjeessa ja vaikuttaa loukkausepäilyjen käsittelyyn – vaatii vastuuhenkilöiltä korkeakouluissa osaamista
- Hyvä tieteellinen käytäntö ja eettiset kysymykset näkyvät yhä enemmän eri tekemisessä ja prosesseissa – tunnistaminen, perehdytys! Raja muiden eettisen kysymysten ja toimintamallien kanssa (code of conduct).